

A reintegrációs őrizet garanciaelemei

BOGOTYÁN Róbert¹

A reintegrációs őrizet mint a büntetések, az intézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv.) egyik jelentős novuma, több mint hat éve tölti be küldetését a hazai reintegráció platformján. A jogintézmény részben külföldi példákon, nagyrészt pedig a magyar rendőrség által is eredményesen, az elektronikus távfelügyeleti eszközökkel végrehajtott bűnügyi felügyeleten alapszik.² Eredményességének titka számos tényező mellett abban is gyökeredzik, hogy szoros együttműködést követel és követelt meg az illetékes büntetés-végrehajtási és rendőrségi szakemberek között. A rendszer a fizikai kontrollfunkció és a helymeghatározási technológiák töretlen fejlődésén alapszik, aminek segítségével ma már a rendvédelemben is elérhetővé váltak azon eszközök, amelyek folyamatos távfelügyeleti lehetőséget biztosítanak az érintett személy (jelen esetben a szabadságvesztésre ítélt fogvatartott) felett.

Kulcsszavak: reintegrációs őrizet, reintegráció, elektronikus távfelügyeleti eszköz, bűnügyi felügyelet, fizikai kontrollfunkció, helymeghatározási technológiák

Bevezetés

A kedvező nemzetközi tapasztalatok birtokában Magyarország Kormánya már egy 2011-es határozatában feladatként szabta meg, hogy az ítélkezési gyakorlatban kerülni kell a szükségtelen szabadságelvonásokat. Ennek egyik fontos eszközéül az elektronikus távfelügyeleti eszközöket jelölte meg, kiemelve azt, hogy a rendőrség által kiépített rendszer működési tapasztalatait felhasználva a büntetés-végrehajtás is alkossa meg ez irányú sajátos rendszerét az igazságszolgáltatás biztosítékaként.

E feladatnak eleget téve született meg a reintegrációs őrizet, amely olyan alternatív büntetés-végrehajtási forma, amely nem a büntetéshez kötődő generális és speciális prevenciók céljait, hanem inkább az elítélt sikeres társadalmi visszailleszkedését, ezen keresztül a visszaesési ráta javítását tűzte ki célul. Ezzel egyfajta bűnmegelőzési stratégiaként is komoly mértékben hozzájárul a börtönszűfoltosság kezeléséhez, ugyanis átlagosan éves lebontásban 314 fő³ reintegrálódik sikeresen a „bástyafalakon” kívül.

¹ Bv. ezredes, doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntetés-végrehajtási Tanszék, Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: bogotyán.robort@uni-nke.hu

² 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, 281. §.

³ A BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésemre bocsátott adat.

Visszatekintés – az előzmények tükrében

A büntető igazságszolgáltatás az államalapítás óta rendelkezik kutatható írásos anyagokkal, hiszen a törvények megjelenése óta létezik büntetés-végrehajtás (bv.), az írásbeli emlékek alapján pedig a 11. századtól beszélhetünk börtönbüntetésről.⁴ Ugyanakkor jelenkorunk büntetés-végrehajtását vizsgálva különösen izgalmas témaként van jelen a reintegrációs őrizet kérdésköre – habár a kiszabott szabadságvesztésbe beleszámít –, mégsem bv. intézeti körülmények között, hanem bírói engedéllyel az elítélt által megjelölt lakóingatlanban hajtják végre, ezáltal a személyes szabadságot nem elvonja, csupán korlátozza azt. A reintegrációs őrizet kérdéskörét vizsgálva megkockáztatom annak kijelentését, hogy az ezeréves tradíciókkal rendelkező börtönvilág nyitását, az innovatív törekvések hajnalát is szimbolizálhatja. Annak tényét, hogy még a legnagyobb történetiséggel rendelkező szervezeteknek is meg kell tudniuk újulni és fel kell ismerniük a változás, a változtatás igényét, nyitottnak kell lenniük a jelenkor történéseire, az újszerű megoldásokra.⁵ Ugyanis ez esetben a kontrollfunkció közvetlenül, elsősorban az elektronikus távfelügyeleti eszközön keresztül valósul meg, amely folyamatosan biztosítja, hogy amennyiben a kijelölt tartózkodási helyet és a mozgási területet az elítélt személy elhagyja, az az asztás formájában haladéktalanul az intézkedésre jogosult hatóságok tudomására jusson. A kiszabott ítélet ilyen módon történő végrehajtása egyértelmű és jelentős kedvezmény a bv. intézetek részleteiben szabályozott életrendet megkövetelő környezetéhez viszonyítva, ezért aztán a reintegrációs őrizet csak azon elítéltek számára érhető el, akik a társadalomra kevésbé veszélyesek, és a szabadítást megelőző komplex elemző-értékelő munka eredményeként okkal feltételezhető, hogy sikeresen vissza tudnak illeszkedni a civil társadalomba, illetve a jövőben jogkövető magatartást tanúsítanak. Hatályba helyezése óta összesen 6692 ügy⁶ keletkezett, amelyek közül 3662 esetben⁷ engedélyezték a jogintézményt; ennek fényében bátran kimondhatjuk, hogy sikeressége megkérdőjelezhetetlen. Itt némi magyarázat azonban elengedhetetlen: a 3030 esetbeli eltérés annak tudható be, hogy kezdetben (a 2015–2016-os évben) olyan személyek is beadták kérelmüket, akik a törvény erejénél fogva nem voltak jogosultak a kedvezményre, például nem megfelelő ítéletartammal rendelkeztek, illetve a bűncselekmény elkövetési magatartása erőszakos jelleget mutatott. Természetesen mára ezt a problémát a bv. szervek szakszerű feladatellátása teljes mértékben orvosolta.

Az eltelt időszak bebizonyította, hogy a reintegrációs őrizet alkalmazásával hatékonyan motiválható a jogszabályi előfeltételeknek megfelelő szabadságvesztés büntetést töltő fogvatartotti populáció, ezzel elősegítve a börtönszeméllyel való

⁴ Várkonyi Zsolt Kristóf (főszerk.): *Ezer éves múltunk. A büntetés-végrehajtás az igazság védelmében*. Budapest, BVOP, 2021. 10.

⁵ Lippai Zsolt: *A Büntetés-végrehajtási Szervezet fegyveres biztonsági őrsege*. *Magyar Rendészet*, 21. (2021), 3. 41.

⁶ A BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésemre bocsátott adat.

⁷ A BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésemre bocsátott adat.

együttműködési hajlandóságot, továbbá fontos tényező az is, hogy adott esetben a személyzet leterheltségének csökkenése szintén megmutatkozik. A munkaterhelés optimalizálása pedig jelentősen befolyásolja a személyi állomány mentálhigiénés állapotát és motiváltságát és ez által a munkavégzés színvonalát és hatékonyságát is.⁸

Nem elhanyagolható szempont továbbá, hogy az érintetteket nem a bv. intézetben helyezik el, ezáltal jelentősen csökkennek a fogvatartottak dologi ellátásához kapcsolódó költségek is, úgymint például az étkeztetés, közüzemi díjak, ruhahasználat, egészségügyi ellátás stb.

Éves viszonylatban átlagosan 314 fő az, aki otthonában reintegrálódik. Arra, hogy ez a szám kevés-e vagy sok, talán az adhat kielégítő választ, hogy több olyan letartóztatást foganatosító megyei intézet is van a rendszerben, ahol a fogvatartotti összlétszám nem éri el a 150 főt, a férőhelybővítési intézkedéseknek köszönhetően. Amennyiben azt vesszük alapul, hogy kettő, letartóztatás foganatosítására hivatott ügynevezett megyei bv. intézet fogvatartotti populációja felett a helymeghatározási technológia gyakorol felügyeletet, máris választ kapunk a kérdésünkre: ez jelentős eredménynek tekinthető.

Czenczer Orsolya gondolatai szerint a hazai büntetés-végrehajtás az elmúlt években mindent megfontolt, ami szakmailag alkalmazható, eredményes és hatékony eszköz lehet az intézetek telítettségének szabályozására, és a fogvatartottak hatékony társadalmi visszailleszkedésére. Ha egy eszköz vagy program kétszeresen is hatékony, biztonsági szempontból is eredményes és a reintegrációt is elősegíti, akkor máris két legyet ütöttünk egy csapásra.⁹

Az ügymenet

A reintegrációs célkitűzéseket nagymértékben segítik az előírható magatartási szabályok, amelyek vonatkozhatnak a családi és társadalmi kapcsolatok fejlesztésére, vagy akár a munkahely feltérképezésére, munkába járásra egyaránt.

A reintegrációs őrizet kapcsán a kiemelt büntetőpolitikai cél, hogy oly módon csökkenjen a szükségtelen szabadságelvonások száma, hogy közben ne romoljon a közbiztonság, az állampolgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalma, illetve lehetőség szerint eredményesen szolgálja a bűnelkövetők sikeres társadalmi visszailleszkedését. Alapelvként azonban szükséges leszögezni, hogy a reintegrációs őrizetet nem a büntetés-végrehajtási szervezet engedélyezi, hanem a törvényszékeken működő büntetés-végrehajtási csoportok bírái. Ez egyben a legfőbb garanciális eleme is a jogintézménynek, amelyen keresztül biztosított, hogy – a büntetőeljárársban kiszabott büntetés végrehajtása során tanúsított magatartást is figyelembe

⁸ Lehoczki Ágnes – Szucsáki Melinda: A kiégés és a fogvatartottakkal kapcsolatos attitűdök vizsgálata a büntetés-végrehajtás személyi állományának körében. *Börtönügyi Szemle*, (2017), 1. 54.

⁹ Czenczer Orsolya – Senczi Attila: A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai. *Börtönügyi Szemle*, (2020), 2. 7–30.

véve – a személyi szabadság részbeni visszaállításáról csakis bíró dönthet, természetesen a fogva tartást foganatosító bv. intézet véleményének szigorú szem előtt tartásával.

Fontos alapelv, hogy hat év elteltével, a szabályok módosítását követően is csak a társadalomra kevésbé veszélyes bűnelkövetők számára lehet nyitott a reintegrációs őrizet lehetősége. Az intézkedés célja elsődlegesen ezen elítéltek eredményes társadalmi visszailleszkedése, tartósan jogkövető magatartásuk megalapozása egy olyan átmeneti életszakasszal, amelyben saját családi, baráti, munka- és tágabb szociális környezetükben élhetnek, biztosíthatják önálló megélhetésüket, munkát kereshetnek és vállalhatnak, tanulmányokat folytathatnak stb., ugyanakkor mindezt folyamatos kontroll és meghatározott magatartási szabályok mellett.

Fontos kiemelni, hogy a társadalom szempontjából az egyes büntetés-végrehajtási intézkedésektől alapvető elvárás az egyéni prevenció, azaz annak szavatolása, hogy az elítélt a szabadulása után tartózkodjék újabb bűncselekmény elkövetésétől. A reintegrációs őrizet a szabad élethez igen hasonló viszonyokat jelent, ahol az elítéltet egy esetleges bűncselekmény elkövetésétől csak saját elhatározása tartja vissza, amelyben csak egy tényezőként jelenik meg, hogy a mozgási és tartózkodási szabályok megszegéséről a telepített eszköz azonnal információt továbbít a távfelügyeletet ellátó bv. szerv felé. Ezt erősíti az a törvényi kritérium is, hogy a lehetőség csak az első alkalommal szabadságvesztést töltők, valamint a módosításban megjelenő kiterjesztésként, a visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő elítéltek számára adott, amellyel a jogalkotó egyértelműen kifejezésre juttatja azon akaratát, amely szerint a visszaesőket vagy az életvitelszerű bűnelkövetőket ki kell zárni e jelentős végrehajtási kedvezményből.

Kétséget kizáróan a reintegrációs őrizet jogintézménye a büntetés-végrehajtás területén belül és azon kívül is széles körű hatást gyakorol a jogrendszerre, legyen az a polgári, munka- vagy akár a büntetőjog területe. Elsődleges hatása azonban – természetéből adódóan – a törvényi kritériumoknak megfelelő fogvatartottakat érinti. A bv. intézetben eltöltött időtartam alatt az elérhető kedvezmény miatti magatartásbeli, együttműködési szándék javulása egyértelműen beigazolódott, továbbá vélelmezhető az is, hogy pozitív értelemben vett preventív hatást gyakorol a szervezetet érintő rendkívüli események számának alakulására, bár ezen adat a látencia miatt nem mérhető.

Azon elítéltek életkörülményei, akik reintegrációs őrizetbe kerülnek, teljesen megváltoznak annak ellenére, hogy továbbra is büntetésüket töltik. Korlátozottan visszanyerik személyi szabadságukat, a kijelölt lakóingatlanban tartózkodhatnak, és azt csakis az engedélyben meghatározott célból és időszakokban hagyhatják el.

2021. december 27-én a hazai büntetés-végrehajtási intézetekben összesen 271 fő reintegrációs őrizetes töltötte szabadságvesztés büntetését.

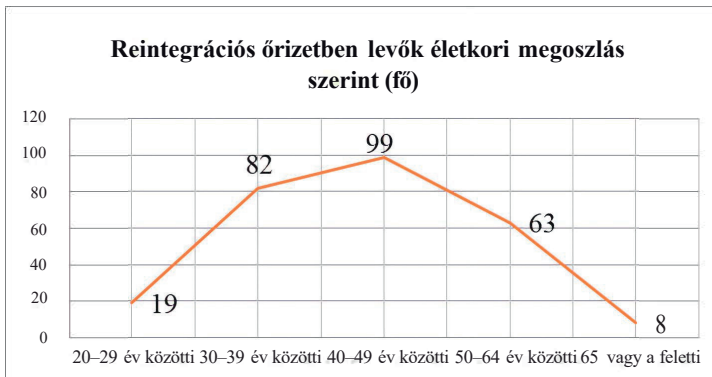

1. ábra: Nemek szerinti megoszlás

Forrás: a szerző szerkesztése a BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésre bocsátott adatok alapján

Megállapítható, hogy a jelenleg reintegrációs őrizetben lévők többségét a férfi fogvatartottak teszik ki, ami egyáltalán nem meglepő annak tudatában, hogy a közel 18 700 fős fogvatartotti létszám csaknem 90%-át szintén ők alkotják. Ez az arány látványos elmozdulást nem mutat a jogintézmény megjelenése óta (1. ábra).

Amennyiben életkoruk alapján vizsgáljuk a célszemélyeket, láthatjuk, hogy a legtöbb személy a munkaképes korosztályból kerül a börtön falai közé, nehéz anyagi helyzetbe hozva ez által családját (2. ábra).

2. ábra: Reintegrációs őrizetben lévők életkori megoszlása

Forrás: a szerző szerkesztése a BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésre bocsátott adatok alapján

A jogszabályi feltételeknek megfelelő fogvatartotti populáció zömét az eddigi adatok alapján 30 és 50 év közötti férfiak alkotják, akik többsége családfenntartói szerepből került a bv. intézetbe. Azáltal, hogy az elítélt a kiszabott ítélethez viszonyítva – a módosításoknak köszönhetően – akár 1 évvel korábban vissza tud térni

saját otthonába, a jogintézmény mindenképpen pozitív hatással van a családi kapcsolatokra mint a legkisebb szenzitív társadalmi csoportra. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága folyamatosan górcső alatt tartja az érintett kategória visszaintegrálásának folyamatát, és a magas szinten szakirányított pártfogó felügyelői tevékenységnek köszönhetően az érintett kontingens 65%-a¹⁰ visszatalált a munka világába. Nem is gondolnánk, hogy a mindennapokban milyen szerepkörökben találkozhattunk személyesen is velük: például pénztárosként egy boltban, őstermelőként a piacon vagy akár pizzafutárként.

A reintegrációs őrizetesek $\frac{3}{4}$ része¹¹ a hagyományos családi modellben (a házasságot és az együttélést egyaránt idesorolva) éli mindennapjait, így egy családtag kiszakítása onnan vélhetően hatalmas károkat tud okozni. Főként, ha jellemzően maga a családfenntartó esik ki a közösségből, ezáltal a család megélhetését is kockára téve, kialakulhat egyfajta kényszerhelyzet bűncselekmények elkövetésére.

További figyelemre méltó számadat, hogy 18 év alatti személy nem áll a jogintézmény hatálya alatt. Ez arra enged következtetni, hogy az igazságszolgáltatás más utat választott a szankció kiszabása során, vagy pedig az általuk elkövetett bűncselekmény elkövetési magatartása erőszakos jelleget mutatott, esetleg a lakókörnyezet, szűkebb értelemben a család nem tudja biztosítani a sikeres reintegrációt. Egyébként a fiatalkorúak részére a magyar büntető jogszabályok széles körű lehetőségek közül kínálnak választást.¹²

Fontos kiemelni, hogy a reintegrációs őrizet a hatóságok részéről nem jelent közvetlen, fizikai jelenléte a magán- és családi szférában, kizárólag az elítélt szabálykövető magatartásának figyelemmel kísérésére szolgál. Ilyen módon, az adott korlátozásokkal, teljesen normális családi életvitelt lehet folytatni, ami akár hatékonyan csökkentheti az elítélt gyermekei által – a szülőnek a családból való kiszakadása miatt – elszenvedett, áttételes börtönártalmakat. Az eltelt idő igazolja, hogy a reintegrációs őrizet bevezetése eleget tett annak az összetársadalmi érdekeknek, amely szerint a szabadságvesztésből szabadulók sikeres társadalmi visszailleszkedésre való felkészítését ebben a formában már a büntetés végrehajtása alatt meg lehet kezdeni. A reintegrációs őrizet bevezetésével a büntetés-végrehajtás eszköztára jelentősen bővült a progresszív szabadságelvonás, a normalizáció és a sikeres társadalmi visszailleszkedés tekintetében azáltal, hogy egyfajta köztes fokozatot teremt azzal, hogy a teljes szabadságelvonás és a felelős, önálló életvezetés közé belép egy, a rendészeti szervek által kellőképpen monitorozott életszakasz.

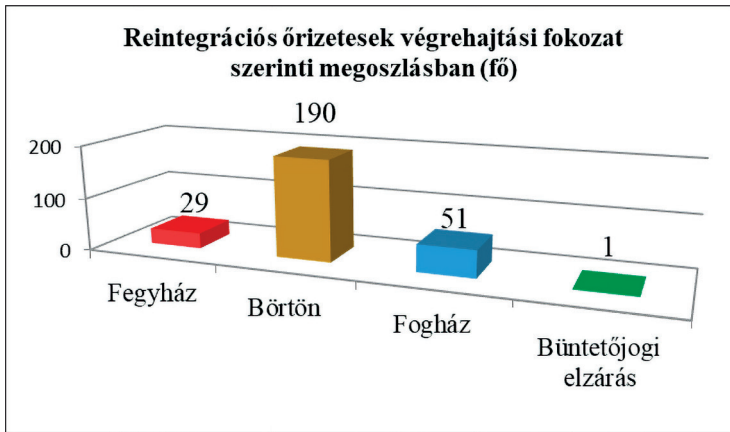
¹⁰ A BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésemre bocsátott adat.

¹¹ A BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésemre bocsátott adat.

¹² Czenczer Orsolya: *Veszélyes fiatalok vagy fiatalok veszélyben?* Budapest, NKE Szolgáltató Kft., 2014b. 194.

Ember és technika együttes monitoringja

A törvény közérthetően deklarálja a reintegrációs őrizet előfeltételeit, továbbá nevesíti annak kizáró okait is. Az első feltétel a hazai büntetőpolitikai irányoknak megfelelően a bűnöző életmód társadalmi elítélésére reagál, amennyiben reintegrációs őrizetbe csak az első alkalommal szabadságvesztésre ítélt, illetőleg a kiterjesztésnek köszönhetően nem visszaeső bűnismétlő személy helyezhető¹³ (3. ábra). A kriminalitás mint fő szempont ilyen hangsúlyos fémjelzése azt is előrevetíti, hogy igen jelentős végrehajtási kedvezményről van szó.

3. ábra: Reintegrációs őrizetben lévők végrehajtási fokozat szerint

Forrás: a szerző szerkesztése a BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésre bocsátott adatok alapján

A második és harmadik feltétel a szabadságvesztés tartamára és végrehajtási fokozatára vonatkozik. Az egyes elítéltek társadalomra való veszélyességét jól reprezentáló két tényező együttes érvényre jutása biztosítja, hogy reintegrációs őrizetbe csak nem súlyos (erőszakos elkövetési magatartást megvalósító) bűncselekményt elkövetett szabadságvesztésre ítélték kerülhetnek, és öt évnél nem lehet hosszabb a kiszabott szabadságvesztés tartama sem. Azzal, hogy a végrehajtás enyhébb módja mellett a jogalkotó a szigorúbb rezsimben büntetni rendelt börtön és fegyház fokozatban is elérhetővé teszi a reintegrációs őrizetet, további lehetőséget teremtve karolja fel a bizonyos speciális rétegek számára fenntartott végrehajtási modelleket, például a fogva tartott anyákat, hogy biztosítsa a gyermekükkel való együttes elhelyezésüket.

Mint láhattuk, a kriminalitás már valamivel erősebben szűkíti az érintettek körét, ugyanakkor a jogintézmény céljára tekintettel ez mindenképpen indokolt: csak

¹³ Kommentár a Bv. kódex 187/A §-hoz.

azok az elítéltek részesülhetnek a kedvezményben, akik nem személy elleni erőszakos bűncselekményt követtek el. Az utolsó feltétel nem a hatóságokon, hanem a fogvatartotton múlik, mivel a reintegrációs őrizetbe helyezés csak akkor lehetséges, ha az elítélt azt vállalja. Ez több tényező miatt is kiemelt figyelmet érdemel. Korábbiakban már említettük, hogy a távfelügyeleti eszközök rendeltetésszerű működésével kapcsolatban bizonyos költségek merülnek fel, amelyek a tartózkodásra kijelölt ingatlan tulajdonosát terhelik. Az egyébként igen komplex rendszer megfelelő üzemeléséhez, a magatartási szabályok betartatásához szintén kiemelten fontos az elítélt együttműködése. Fentiek miatt elengedhetetlenül szükséges a megjelölt lakóingatlan tulajdonosának fogadó nyilatkozata, amelynek beszerzése a felelősségre való felhívás jegyében immár az elítélt feladata.

A vállalás utolsó eleme pedig pszichés jellegű, ugyanis az őrizettest szükségszerűen egyfajta mentális nyomás alá helyezi, amelyet nem mindenki képes feldolgozni. Itt nyer értelmet az önkéntességi elem, ami az esetek túlnyomó többségében már az elítélti kérelmezésben megnyilvánul. A fentiek mellett a jogalkotó csak további elemként fogalmazza meg, hogy reintegrációs őrizet akkor engedélyezhető, ha a szabadságvesztés végrehajtásának célja ilyen módon is biztosítható. Ez végeredményben az a megelőlegezett bizalom a bv. bíró felől az elítélt irányába, amely szerint a teljes szabadságelvonás nélkül is biztosítható a társadalmi visszailleszkedés sikeressége. Itt egyezőségeket vélhetünk felfedezni a feltételes szabadságra bocsátással, bár a két jogintézmény között hangsúlyos különbségek vannak. Talán a legalapvetőbb az, hogy az előbb említett módozat büntetőjogi kategória, a reintegrációs őrizet pedig büntetés-végrehajtási, továbbá, míg az előbbinél a végrehajtási jogviszony nyugszik, addig utóbbinál folyamatosan fennmarad. Ezért is jellemző a feltételes dominanciája hazai viszonylatban.¹⁴

A Büntetés-végrehajtási törvény a bv. intézet kizárólagos előterjesztési jogát rögzíti a vonatkozó eljárásokban azzal, hogy azt az elítélt vagy védője a szabadságvesztés során csakis egy alkalommal kezdeményezheti. Természetesen az intézet hivatalból vizsgálja valamennyi ügyet, és orvosolja az esetleges problémákat, hogy emiatt joghátrány ne érje a kérelmezőt. A bv. intézet előterjesztése a bv. ügyek általános rendje szerint épül fel, azaz kitér az elítélt személyiségére, szemléletére, jutalmazási és fegyelmi helyzetére, a végrehajtás során tanúsított magatartására, egészségügyi, illetve bűnügyi nyilvántartási alapadataira. Az eljárás részét képezi a bv. szerv által kellő alapossággal elkészített környezettanulmány, amelyet az elítélt által megjelölt lakás vagy egyéb ingatlan székhelye szerint illetékes bv. pártfogó felügyelő prezentál.

A 2014-ben bekövetkezett szervezeti átalakulásokat követően a pártfogó felügyelői tevékenységek egy része a megyei/fővárosi kormányhivataloktól a büntetés-végrehajtási szervezethez került. Ez minden olyan feladatot érintett, amely a jogerős

¹⁴ Czenczer Orsolya: A büntetés-végrehajtás jogi szabályozása. In Ruzsonyi Péter (szerk.): *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2014a. 231-251.

szabadságvesztés-büntetést töltő elítéltek ügyeiből adódott. Ennek értelmében tehát a pártfogó felügyelő olyan hivatalos személy, aki a támogató és kontrollfunkciók érvényesítésével végrehajtja a törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyeletet, illetve környezettanulmányt vagy szakértői véleményt készít.

A dokumentációban a szakember elsősorban a reintegrációs őrizetes életviszonyaira fókuszál, amely információk a bv. bíró megalapozott döntéséhez elengedhetetlenek és túlzások nélkül szakértői véleményként értékelhetők. A bv. intézeti javaslattal ellátott előterjesztés alapján a bv. bíró dönthet a reintegrációs őrizet elrendeléséről, vagy az előterjesztés elutasításáról, amely során természetesen vizsgálja a kizáró feltételeket is. Eszerint nem helyezhető reintegrációs őrizetbe az az elítélt, akivel szemben:

- az aktuálisan töltött ítéletet követően további szabadságvesztés vár végrehajtásra;
- akinek letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították;
- ha a korábban engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnak felróható ok miatt szüntették meg;
- ha az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött ki, illetve;
- ha a megjelölt lakóingatlan az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan.

A távfelügyeleti eszközök szerepe

A biztonságtechnikai eszközök alkalmazása a rendészetben csupán néhány évtizedre tekint vissza. Az 1990-es évek közepétől indult az első ilyen típusú rendszerek megjelenése. Ekkor alakultak az első biztonságtechnikával foglalkozó vállalkozások is. A bv. intézetek nem egységes, centralizált módon kezelték a biztonságtechnikát, így egymástól részben eltérő rendszereket alakítottak ki. Mindezek tükrében a védelmi eszközök egységesítése különösen fontos tényezővé vált, hiszen a komplex védelem a mechanikai védelmen, az élőerős védelmen és az ezeket kiegészítő elektronikus rendszereken alapul. A büntetés-végrehajtási szervezet mindenkori kiemelt célja e feltételrendszerek maximális megteremtésével a fogva tartás biztonságának olyan szintre fejlesztése, amely támogatja a rendkívüli események minimálisra csökkentését, és egyben elősegíti a fogvatartottak eredményes visszailleszkedését is a társadalomba.

A reintegrációs őrizet alkalmazásához szükséges eszközök telepítését, figyelemmel arra, hogy azokat egymással és a távfelügyeleti központtal is össze kell hangolni a megfelelő működés érdekében, garanciaként csak erre kiképzett személy végezheti. Tekintettel arra, hogy a felügyeleti tevékenység egy magánlakhelyen

történik, amelynek elektromos rendszerét is igénybe kell venni, ezért az eszközök rendeltetésszerű működtetésével kapcsolatban bizonyos költségek merülnek fel, így a tartózkodásra kijelölt lakóingatlan tulajdonosának előzetes hozzájárulása mindenképpen szükséges.

A reintegrációs őrizetet engedélyező bírói döntés és a bv. intézet tényleges elhagyása (az ideiglenes szabadítás) időben szükségszerűen elválik egymástól. Ezt első-sorban nem az eszközbiztosítási, -telepítési és -beállítási feladatok, hanem a távfelügyeleti rendszer programozása idézi elő. Az eljáró bv. bíró jelöli ki a tartózkodás helyéül szolgáló lakóingatlant, és azt is, hogy ezt az elítélt milyen célból és milyen időtartamban hagyhatja el. Ezen adatokat (például napszak, időszak, útvonal, távol tölthető időtartam stb.) azonban rögzíteni kell a távfelügyeleti központban, amihez megfelelő időt szükséges biztosítani, és azok elvégzéséig az elítélt értelemszerűen nem távozhat el a bv. intézetből.

A távfelügyeleti rendszer programozásának hatékony és minden ügyben egy-séges időtartam alatti végrehajtása különösen fontos a hátrányokozás elkerülése ér-dekében. Ahhoz, hogy az elítélt kihelyezhető legyen, az ingatlannak meg kell felelnie 10/2015. BM rendeletben¹⁵ foglaltaknak.

A reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt lakóhelyét és életvitelét meghatározott időszakonként szűrőpróbaszerűen ellenőrizni kell, ami a bv. intézet feladata. A technikai eszközök meglétének ellenőrzése és a feltételek folyamatos kontrollfunkció-jának megvalósulása a bv. pártfogó felügyelőre kiemelt szerepet osztt, hiszen abban az esetben, ha az elítélt élethelyzete azt indokoltá teszi, a reintegráció sikeressége érdekében halaszthatatlan beavatkozások foganatosítása válhat indokoltá (például a családi kapcsolatok helyreállítása, közreműködés a munkahely felkutatásában stb.).

A már engedélyezett reintegrációs őrizet visszavonására két esetben kerülhet sor. Az első esetben új végrehajtandó szabadságvesztésről vagy büntetőügyről érkezik hivatalos információ. Az újabb szabadságvesztés egy lezárt büntetőügy folyamán-nyá képpen születik, így az elrendelési feltételek közül az első alkalommal szabadság-vesztést töltő kitévelt és – az újabb szabadságelvonás miatt – a társadalmi integrációt is értelmezhetetlenné teszi.

A visszavonás kezdeményezésének másik kötelező esete, ha az elítélt az előírt magatartási és az elektronikus távfelügyeleti eszközök vállalt alkalmazási szabá-lyait megszegi, illetve azokat megrongálja, vagy használhatatlanná teszi. E szabá-lyok igen sokrétűek, amelyekről minden esetben átfogó tájékoztatást kell adni a fog-vatartott számára a szabadítást megelőzően. A bv. bíró végzésében foglalt mozgási és tartózkodási szabályok megtartása elsődleges alapelemei a vállalt alkalmazási szabályoknak.

¹⁵ 10/2015. (III. 30.) BM rendelet az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a bv. szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól.

A távfelügyeleti eszközök megrongálása történhet hanyag kezeléssel vagy tudatos károkozási szándékkal, akár ismeretlen helyre való távozás céljából. Az eszközök használhatatlanná tétele a rendeltetészerű működés – akár erőszakos beavatkozás nélküli – lehetetlenné tételét jelöli. Ez történhet például a műholdas adatkapcsolat szabotálásával vagy a távfelügyeleti eszközök áramellátásának szándékos megszüntetésével. Közös kritérium, hogy a cselekmény célzatos és tudatos legyen.

A károkozás és a hatóságok felügyelete alóli kibúvás elhatárolása fontos, hiszen a szabotázs jellegű eseményről a tevékenységirányító azonnali visszajelzést kap, így a rendészeti beavatkozás elvben még akár a meghatározott területen belüli elfogást is eredményezhet.

Ezidáig a felügyelet alóli „kibúvás” csupán öt esetben¹⁶ valósult meg, valamennyi szökevényt rövid időn belül elfogták a rendőrség munkatársai.

A pandémia hatásai

A Covid-19-járvány magyarországi megjelenését követően a bv. szervezet a vírus intézetekbe bejutásának kockázatát és az azzal járó súlyos következmények veszélyét már az országos védekezési időszak kezdetén felismerte. A megelőzéssel összefüggő intézkedések bevezetését, egyben a személyi állomány, valamint a fogvatartottak egészségének megóvását prioritált feladatként kezelte és kezeli a mai napig is. A felkészülés időszakában monitorozva a nemzetközi gyakorlatokat, valamint a betegséggel összefüggő tendenciákat, folyamatosan megelőző intézkedéseket vezettek be annak érdekében, hogy a vírusfertőzés veszélye minimális szinten maradjon az intézetekben. A fentiekben túlmenően természetesen szakszerű módszertanokkal az intézeten kívüli reintegrációs őrizet hatálya alá tartozó elítéltek védekezését is sikeresen kezelte, a meglévő garanciaelemeken túlmutató, speciális intézkedésekkel.

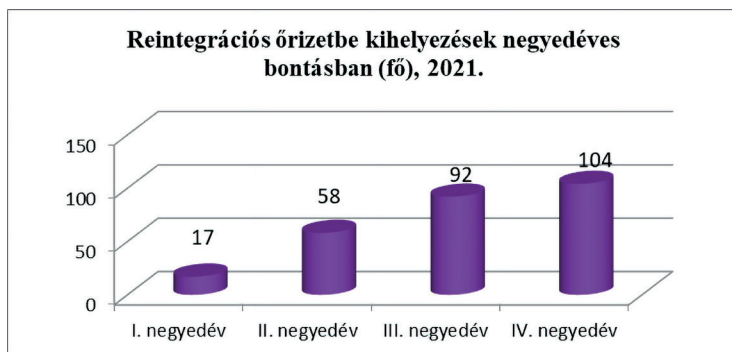
A világjárványról alkotott egyik domináns álláspont alapján az életünk már soha nem lesz olyan, mint ahogyan eddig volt, ugyanis a vírus nagy változásokat hoz számunkra,¹⁷ ugyanakkor a rendelkezésre álló adatok is arra engednek következtetni, hogy a döntési mechanizmust jelentősen befolyásolta a pandémia hatása. Ez világszinten jellemző megállapítás.¹⁸

Az ábra adatait tanulmányozva jól látható az a tény, amely szerint a bv. bíró által engedélyezett ügyek száma látványos hatást gyakorolt a kihelyezések számára (4. ábra). Míg az első negyedévben alig pár esetben nyílt erre lehetőség, a negyedik negyedévben az engedélyek száma hatszorosára emelkedett a korlátozások szakaszos feloldásának köszönhetően.

¹⁶ A BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésemre bocsátott adat.

¹⁷ Lippai Zsolt Sándor – Kaczvinszki Blanka: A „másképp lesz holnap” ígérete. *Belügyi Szemle*, 69. (2021), 2. 98.

¹⁸ Czenczer Orsolya: Külföldi minták – honi tennivalók a fiatalkorúak büntetés-végrehajtásában. *Börtönügyi Szemle*, 28. (2009), 1. 1–10.

4. ábra: Reintegrációs őrizetbe kihelyezések negyedéves bontásban, a 2021-es évre vonatkozóan

Forrás: a szerző szerkesztése a BVOP által 2021. december 27-én rendelkezésre bocsátott adatok alapján

Összegzés

Ha górcső alá vesszük a jogintézmény 2018-ban bekövetkezett változásait a hatályba helyezése óta eltelt idő függvényében, jól látható, hogy a legtöbb eleménél egyáltalán nem, vagy csak részben történt változás.

Eredményességét igazolja, hogy a jogalkalmazók visszajelzései alapján hatékony, működőképes, a vele szemben támasztott elvárásokat teljesítette. A módosítások is inkább „finomhangolás” jellegű tükröznek, amelyek egyértelműen a kiterjesztés irányába mutatnak (engedélyezett tartam hossza, végrehajtási fokozat kibővítése, kriminalitási jelleg lazítása) (1. táblázat).

1. táblázat: A reintegrációs őrizet egyes elemeinek összehasonlítása az idő függvényében

	Büntetési tétel max. ideje	Kriminalitás	Elkövetési magatartás jellege	Végrehajtási fokozat	Reint. őrizet engedélyezett időtartama	Előterjesztések száma	Technikai eszköz
2015	5 évig terjedő	első büntényes	nem erőszakos	fogház, börtön	6 hónap	1 alkalom	1 tagból álló lábperec
2018 óta	5 évig terjedő	első büntényes + visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő	nem erőszakos	fogház, börtön, fegyház	10 hónap /12 hónap	1 alkalom	1 tagból álló lábperec

Forrás: a szerző szerkesztése

A 2015. április 1-jén hatályba lépett új jogintézmény a jelenleg bv. intézetben szabadságvesztést töltő fogvatartottak széles körét megszólította, és ez vélhetően a későbbiek folyamán is így lesz. A reintegrációs őrizet feltételrendszere megengedi, sőt megköveteli, hogy az elérhető kedvezményt pozitív menedzselési célzattal a napi reintegrációs tevékenység során eszközként használja fel a bv. szervezet.

A hazai büntetés-végrehajtás történetében eddig páratlan végrehajtási kedvezmény kivívásához szükséges magatartásformák következetes kommunikációjával hatékonyan lehet formálni a szabadságvesztést töltők jellemét, így a jogszabályi környezet egyértelműen azokra is pozitív hatást gyakorol, gyakorolhat, akik később valamely ok miatt mégsem lesznek annak alanyai.¹⁹

Összességében megállapítható, hogy a modern kor technikai vívmányainak alkalmazásával a fogvatartotti zsúfoltság csökkentésének fentiekben bemutatott módja – bár nem ez a fő rendeltetése – kellően betölti ezirányú szerepét, a klasszikus és hatékony új bv. intézetek építése vagy a meglévők bővítése mellett. A törvény általi felhatalmazásnak köszönhetően a bv. szervezet lehetőséget kapott arra, hogy hatást gyakoroljon az elhelyezhető fogvatartotti létszáma, a zsúfoltság kezelése érdekében.

Nem elhanyagolható az sem, hogy a bv. pártfogó felügyelők által ellátott egyéb tevékenységi csoportok végrehajtása szintén jelentős mértékben hozzájárul a bűnisméltés és a visszaesési kockázatok – ezáltal a bv. intézetek telítettségének – csökkentéséhez, azonban ki kell hangsúlyozni, hogy bár az eddigi adatok igencsak reményt keltők, ugyanakkor ténylegesen mérhető, nagyobb volumenű, látványos eredmények még váratnak magukra, csak évek múlva állnak majd rendelkezésre.

IRODALOMJEGYZÉK

- Czenczer Orsolya: Külföldi minták – honi tennivalók a fiatalkorúak büntetés-végrehajtásában. *Börtönügyi Szemle*, 28. (2009), 1. 1–10
- Czenczer Orsolya: A büntetés-végrehajtás jogi szabályozása. In Ruzsonyi Péter (szerk.): *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből*. Budapest, Nemzeti Közszerzői és Tanácsadó Kiadó Zrt., 2014a. 231–251
- Czenczer Orsolya: *Veszélyes fiatalok vagy fiatalok veszélyben?* Budapest, NKE Szolgáltató Kft., 2014b.
- Czenczer Orsolya – Szenczi Attila: A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai. *Börtönügyi Szemle*, (2020), 2. 7–30.
- Lehoczki Ágnes – Szucsáki Melinda: A kiégés és a fogvatartottakkal kapcsolatos attitűdök vizsgálata a büntetés-végrehajtás személyi állományának körében. *Börtönügyi Szemle*, 36. (2017), 1. 53–70.
- Lippai Zsolt: *A Büntetés-végrehajtási Szervezet fegyveres biztonsági őrsege*. *Magyar Rendészet*, 21. (2021), 3. 29–49. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2021.3.2>

¹⁹ Ruzsonyi Péter: Egy kriminálpedagógiai kutatás margójára. In Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter (szerk.): *Sic itur ad astra: Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 439–448.

- Lippai Zsolt Sándor – Kaczvinszki Blanka: A „másképp lesz holnap” ígérete. *Belügyi Szemle*, 69. (2021), 2. 93–104. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.5>
- Ruzsonyi Péter: Egy kriminálpedagógiai kutatás margójára. In Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter (szerk.): *Sic itur ad astra: Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 439–448.
- Várkonyi Zsolt Kristóf (főszerk.): *Ezer éves múltunk. A büntetés-végrehajtás az igazság védelmében*. Budapest, BVOP, 2021.

Jogforrások

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
10/2015. (III. 30.) BM rendelet az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a bv. szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól.

ABSTRACT

Guarantee Elements of Reintegration Detention

Róbert BOGOTYÁN

The reintegration detention as part of the CCXL Law 2013 about the enforcement of criminal penalties, measures and detention of infringements (Prison Law) has been serving on the national reintegration platform for more than six years. The legal institution is based on foreign examples and largely on the criminal surveillance carried out successfully by the Hungarian police using electronic remote monitoring devices. The secret of its effectiveness lies in the fact that it requires and demands close cooperation between the competent law enforcement and police professionals, among many factors. The system is based on the uninterrupted development of the physical control function and positioning technologies, which were made available in law enforcement the means to provide continuous remote monitoring of the person concerned (in this case the prisoner sentenced to imprisonment).

Keywords: *reintegration custody, reintegration, electronic remote monitoring device, criminal surveillance, physical control function, location technologies*